

Presenoldeb:

Y CYNGHORWYR:

Elwyn Jones,(Cadeirydd), Beth Lawton, Jina Gwyrfai, Menna Baines, Elin Walker Jones, Sian Williams, Meryl Roberts, Berwyn Parry Jones, Eryl Jones-Williams, Rheinallt Puw, Angela Russell, Geraint Wyn Parry, Gareth Coj Parry, Gwynfor Owen, Anwen J Davies, Linda Morgan

Swyddogion yn bresennol:

Llywela Haf Owain (Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu) a Courtney Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth a Dinesig)

Yn bresennol ar gyfer eitem 5:

Cynghorydd Paul Rowlinson (Aelod Cabinet Tai ac Eiddo) Carys Fon Williams (Pennaeth Adran Tai ac Eiddo) Hedd Tomos (Pennaeth Cynorthwyol Adran Tai ac Eiddo) Sion Hughes (ADRA) Rhianon Dafydd (Grŵp Cynefin) Edward Hughes (Clwyd Alyn) Allan Eveleigh (Cymdeithas Tai Gogledd Cymru)

Yn bresennol ar gyfer eitem 6:

Cynghorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Oedolion), Cynghorydd Menna Trenholme (Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd), Mari Wynne Jones (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant) Elliw Haf Hughes (Pennaeth Cynorthwyol Diogelu ac Ansawdd)

Yn bresennol ar gyfer eitem 7:

Cynghorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Oedolion), Cynghorydd Menna Trenholme (Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd), Mari Wynne Jones (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant) Elliw Haf Hughes (Pennaeth Cynorthwyol Diogelu ac Ansawdd) Hawis Melangell Jones (Rheolwr Comisiynu, Contractau a Phrosiectau)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cyng. Einir Wyn Williams.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol. Derbyniwyd datganiad o fuddiant gan y Cynghorydd Gwynfor Owen.

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 17 Gorffennaf 2026, fel rhai cywir.

5. CYDWEITHIO GYDA'R CYMDEITHASAU TAI

Cyflwynwyd yr eitem gan Bennaeth Adran Tai. Cadarnhawyd bu i'r stoc dai cymdeithasol gael ei drosglwyddo yn 2010, ac ers hynny mae Cyngor Gwynedd wedi bod mewn partneriaeth agos a llwyddiannus efo'r cymdeithasau tai sydd yn gweithredu o fewn y sir. Nodwyd mai nod y bartneriaeth ydy diwallu anghenion tai i drigolion Gwynedd ar draws y sir, gan nodi'r angen lleol, darparu cyllid, cydlynu datblygiadau ac adeiladu'r tai eu hunain. Manylwyd ar y perthynas agos rhwng y Cyngor a'r Cymdeithasau Tai a'r modd maent yn cydweithio.

Aethpwyd ymlaen i drafod y darpariaeth sydd ar gael o ganlyniad i'r berthynas yma a'r cynllun cydweithio.

Bu cyfle i Aelodau holi'r cwestiynau a ddarparwyd o flaen llaw iddynt, a bu i'r cynrychiolwyr ateb fesul cwestiwn;

Gweithredu'r polisi gosod tai a datblygiadau newydd

1. Allwch chi egluro beth yw eich rôl chi fel cymdeithasau tai mewn perthynas gyda'r polisi gosod tai?

Eglurwyd bod y cymdeithasau tai sydd yn gweithredu o fewn Gwynedd (Adra, Clwyd Alyn, Tai Gogledd Cymru a Grŵp Cynefin) yn gweithio mewn partneriaeth efo Cyngor Gwynedd i weithredu Polisi Gosod Tai Cyffredin Gwynedd a'r Gofrestr Tai Cyffredin. Nodwyd bod y polisi tai yn amlinellu sut y dylai'r gofrestr tai gael ei gosod allan o ran trefn blaenoriaeth, a'r Cyngor sydd yn gyfrifol am y polisi. Sicrhawyd bod y polisi a'r gofrestr yn cael ei gweinyddu ac o dan berchenogaeth Cyngor Gwynedd.

Cadarnhawyd bod ymgeiswyr yn cael ei blaenoriaethu yn ôl eu hangen tai o fand 1 i fand 4. Wrth i eiddo ddod yn wag, bydd y Gymdeithas Tai yn gofyn am enwebiad, a chaiff yr eiddo ei osod yn unol â hyn.

Cadarnhawyd mai'r awdurdod lleol sydd yn gyfrifol am y polisi gosod tai a bod hyn yn gyfrifoldeb statudol. Sicrhawyd bydd y cymdeithasau tai yn gosod yn unol â'r polisi. Nodwyd bod Llywodraeth Cymru yn gosod y canllawiau o ran y datblygu polisi gosod tai i Awdurdod Lleol yng Nghymru. Nodwyd bod Gwynedd wedi gwtio'r ffiniau cyn

belled ag sy'n bosibl o fewn y ddeddfwriaeth bresennol o ran ffafrio ymgeiswyr lleol. Eglurwyd bod diffiniad lleol yn cynnwys cyswllt lleol am 5 mlynedd o fewn ardaloedd dynodedig.

Cadarnhawyd bod dros 2,000 o ymgeiswyr ar y gofrestr tai yng Ngwynedd, sydd yn amlygu'r angen am dai cymdeithasol o fewn y sir. Cadarnhawyd bod ADRA hefo oddeutu 6,500 o dai cymdeithasol yng Ngwynedd, gyfystyr a 75% o stoc tai cymdeithasol y sir.

Wrth gyfeirio at y tai rhent canolraddol, cadarnhawyd bod Grŵp Cynefin yn gweinyddu'r gofrestr Tai Teg ar ran landlordiaid cymdeithasol yng Ngwynedd.

Holodd Aelodau gwestiynau am y gofrestr dai. Sicrhawyd bod pobl ar y gofrestr dai am amryw helaeth o resymau, a ddim o reidrwydd yn ddigartref. Nodwyd bod y ceisiadau yn cael eu hasesu a'u blaenoriaethu yn ôl yr angen, ac yn cael eu lleoli mewn bandiau priodol wrth aros am dai. Cadarnhawyd bod amryw o bobl ym mand 1 hefyd, nid yn unig y digartref, megis aelodau sydd yn tan feddiannu yn sylweddol, aelodau yn gadael y lluoedd arfog ac unigolion ifanc yn gadael cartref. Bu cyfeiriad i'r nifer o bobl yn byw mewn llety dros dro, gan nodi bod y niferoedd yma yn newid yn sylweddol yn aml. Nodwyd bod hyn yn gost sylweddol i'r llywodraeth leol, ac yn cael ei fonitro o fewn y gofrestr dai. Cadarnhawyd bod y cymdeithasau yn ymrwymedig i'r polisi tai er mwyn sicrhau tecwch a thryloywder wrth osod trigolion mewn tai ar draws y sir. Sicrhawyd bod y cymdeithasau tai yn gosod tai mewn modd tryloyw a theg yn unol â'r polisi ac yn gweithredu o fewn fframwaith y polisi yn gyson.

2. Ydych chi yn gweithredu yn unol a Pholisi Gosod Tai Cyffredin Cyngor Gwynedd bob amser? Os ydych yn gwyro o'r polisi pa mor aml mae hyn yn digwydd a pham?

Cadarnhawyd bod y Cymdeithasau Tai yn gweithredu yn unol â Pholisi Gosod Tai Cyffredin Cyngor Gwynedd a chaiff y drefn ei dilyn trwy'r sir. Sicrhawyd bod 93% o achosion gosod tai gan gymdeithas tai Adra wedi gweithredu yn unol â'r polisi.

Eglurwyd bod rhai eithriadau i hyn, gan nodi bod 7% o fewn y stoc tai cymdeithasol yn dilyn trefn 'drosglwyddiad rheolaeth' ar gyfer achosion o drais yn y cartref, tan-feddiannu neu pan fo tŷ efo addasiadau perthnasol yn dod ar gael sydd yn briodol i denant mewn angen. Sicrhawyd bod hyn yn cael ei ganiatáu o fewn y polisi gosod.

Soniwyd am y Polisi Gosod Lleol sydd hefyd yn digwydd o fewn y polisi a'r nifer o achosion sydd yn gweithredu yn unol â'r adran 106, Tai fforddiadwy. Mynegodd Aelod pryder ynglŷn â hyn oherwydd rhai cyfyngiadau trwy'r awdurdodau cynllunio, megis Parc Eryri. Mynegwyd sylw bod y system yma yn anfanteisiol i bobl sydd yn byw reit ar y ffin tu allan i'r parc, ac felly nad yw'r polisi yn holl gynhwysfawr ac yn gallu gweithredu yn effeithiol.

Sicrhaodd Grŵp Cynefin eu bod yn gosod tai fel arfer drwy'r Polisi Gosod ond yn gweithredu ar frys ar adegau pan fo'r angen yn codi trwy amgylchiadau argyfwng neu fater iechyd a diogelwch. Eglurwyd bod Grŵp Cynefin yn berchen ar dai gofal ychwanegol, a osodir drwy banel gosod ar y cyd efo Cyngor Gwynedd. Cadarnhawyd bod eu eiddo rhenti canolraddol yn cael eu gosod trwy polisi Tai Teg. Cyfeiriwyd at y Tai a Chefnogaeth sydd yn cael eu rheoli gan asiantaethau eraill, megis Timoedd Digartref a phartneriaid megis GISDA, sydd yn cael eu cydlynu trwy weithdrefnau penodol ar gyfer yr eiddo hynny. Holwyd pam fod gweithdrefnau gwahanol i'r tai yma? Mewn ymateb, esboniwyd bod gwahanol fathau o eiddo, lle nad yw'r polisi gosod yn cyfarch anghenion a phriodweddau'r eiddo, megis tŷ sydd yn cael ei rannu gan unigolion ag anghenion dwys. Wrth sôn am ofal ychwanegol, sicrhawyd bod yr asiantaethau yn gweithio yn agos iawn efo gweithwyr cymdeithasol er mwyn trefnu bod tai yn cael eu haddasu yn briodol ac yn unol â'r anghenion gofal perthnasol. Eglurwyd bod hyn oherwydd natur y cynlluniau, a bod yr angen gwahanol yn cyfiawnhau'r gwahaniaeth mewn cofrestriadau. Mynegwyd pryder ynglŷn a'r gwahanol polisïau.

Atgyfnerthwyd y ffaith bod yr eithriadau a'r amgylcheddau amrywiol i gyd yn gweithio o fewn y polisi ac yn cael ei gymeradwyo trwy'r fframwaith.

Gofynnwyd beth sydd yn digwydd pan fo unigolyn yn methu'r asesiad fforddiadwyedd rhent. Eglurwyd bod hyn yn dueddol o ddigwydd pan fo unigolyn sengl yn ceisio am dy sydd a dwy lofft, oherwydd mai dyna'r unig eiddo sydd ar gael yn yr ardal ar y pryd, Esboniwyd bod budd-daliadau weithiau yn opsiwn mewn achos fel hyn, a datrysiadau amrywiol yn cael eu cynnig er budd yr unigolyn.

Mewn ymateb i ymholiad, sicrhawyd bod y cymdeithasau tai yn rhoi gwybod i'r cyngor os ydynt yn gwrthwynebu unrhyw enwebiadau. Sicrhawyd bod hyn yn cael ei gofnodi yn y system rheoli tai.

3. Oes yna ddatblygiadau newydd ar y gweill gan eich cymdeithas?

Yn ystod y drafodaeth, nodwyd bod gan y cymdeithasau tai dyletswydd i'r 2,000 o unigolion sydd angen tŷ cymdeithasol yng Ngwynedd a theimlwyd bod eu lleisiau ar goll yn aml pan mae'r dadleuon am dai yn cael eu clywed. Rhoddwyd ystyriaeth i'r cefndir i'r galw, wrth gyfeirio at bolisïau megis 'Hawl i Brynu' a'r diffyg rhan adeiladu tai cymdeithasol drwy'r wlad. Nodwyd bod y nifer o ddatblygiadau tai preifat yng Ngwynedd yn gymharol isel hefyd, ac yn cyfrannu at faint y galw am dai yng Ngwynedd. Amlygwyd bod hyn yn gyrru'r prosiectau sydd ar y gweill, a chadarnhawyd bod ADRA wedi datblygu dros 400 o dai cymdeithasol dros y 5 mlynedd diwethaf, yn Nwyfor, Arfon a Meirionnydd.

Cadarnhaodd ADRA bod datblygiadau newydd ar y gweill ganddynt, a'u bod wrthi yn datblygu neu brynu eiddo yn ôl, dros 120 eiddo ar hyn o bryd. Sicrhawyd mai tai cymdeithasol ydi'r mwyafrif helaeth o'r rhain. Nodwyd eu bod yn cydweithio efo'r Cyngor ar hyn, a bod gwaith gan gontractwyr Tyddyn Fletcher a Jewsons ar fin cael eu cymeradwyo yn fuan. Nodwyd bod Llywodraeth Cymru yn gefnogol o'r gwaith ac wedi rhoi mwy arian i ddatblygu a phrynu tai dros y 3 mlynedd diwethaf. Sicrhawyd

bod y Cymdeithasau Tai yn parhau i lobio a dylanwadu am fwy o arian ac yn uchafu'r angen am arian grant a benthyca yng Ngwynedd.

Soniwyd am yr angen i ddiwallu'r galw am dai i bobl hyn yng Ngwynedd wrth i boblogaeth y sir heneiddio, a chyfeiriwyd at y datblygiadau sydd yn mynd rhagddo yn Plas Penrhos, Plas Lleiod a Frondeg. Sicrhawyd bod mwy o'r math yma o eiddo a thai gwarchod ar y gweill yn y dyfodol a bod rhaglen lewyrchus i ddod.

Sicrhaodd Grŵp Cynefin eu bod newydd gartrefu 14 teulu yn ardal Nefyn yn Cysgod Lefain, ac wrthi yn datblygu 8 cartref yn Aberdaron (6 eiddo cymdeithasol a 2 eiddo canolraddol). Gobeithiwyd bydd y rhain yn cael eu cwblhau cyn cyfnod Nadolig.

Sicrhawyd bod 15 cartref yn cael eu datblygu yn Nhrefor yn Llys yr Eifl, fydd yn cynnwys 4 bungalo 2 llofft, 4 tŷ 2 llofft, 5 tŷ 3 llofft, 1 tŷ 4 llofft a 1 tŷ 6 llofft. Adroddwyd eu bod newydd dderbyn caniatâd cynllunio i 20 uned newydd yn Chwillog, a bod trafodaethau yn mynd rhagddo o ran yr amserlen.

Cadarnhaodd y gymdeithas tai Clwyd Alyn eu bod yn datblygu eiddo yn ardal Penrhos ym Mhwlheli, gan gynnwys 12 eiddo i bobl hyn, 30 fflat a 49 cartref fel rhan o'r cynlluniau. Esboniwyd bod datblygiadau ar y gweill yn ardal Llan Ffestiniog.

Cydnabuwyd nad oes lawer o waith datblygol yn mynd rhagddo gan gymdeithas tai Gogledd Cymru ar hyn o'r bryd, a chyfeiriwyd at ychydig o dai sydd ganddynt yn ardal Abersoch.

Gofynnwyd a oes datblygiadau ar y gweill o ran adnewyddu tai yn hytrach na adeiladu o'r newydd bob tro? Amlygwyd bod ateb i gwestiwn yma nes ymlaen yn y sesiwn.

Cyfnewid Tai

4. A oes data gan eich cymdeithas dai am y nifer sydd wedi cyfnewid tai yn y 3 blynedd diwethaf a'r lleoliadau cyfnewid? (Managed Moves/House Swaps).

Nodwyd bod yr adran 118 o Ddeddf Rhentu Cymru yn caniatáu i denantiaid wneud swaps tai er budd ei gilydd. Eglurwyd nad oes gan unrhyw landlord hawl cyfreithiol i wrthod i hyn ddigwydd, oni bai bod rhesymau gwirioneddol ddilys dros wneud hyn.

Mynegwyd anniddigrwydd tuag at y broses yma a nodwyd bod llawer o drigolion Gwynedd yn rhwystredig efo hyn. Atgyfnerthwyd bod hyn yn digwydd am resymau dilys ac er budd pawb. Sicrhawyd ei fod yn gweithio ac yn fanteisiol i'r ddwy ochr, ac yn gwella ei ansawdd bywyd yn sylweddol. Rhoddwyd enghreifftiau o resymau dilys, gan gynnwys, rhesymau cymdeithasol, rhesymau gwaith, dim digon o le yn y tŷ i deuluoedd neu ormod o le. Pwysleisiwyd fod y broses yn gweddu'r 2 tenant ac mai dyna bwrpas y cynllun.

Cadarnhaodd Adra bod 15 achos cyfnewid tai wedi bod yng Ngwynedd hyd yma yn 2026. Sicrhawyd bod 93% o rhain wedi digwydd o fewn Gwynedd, gyda 1 achos y tu allan i Wunedd, ond nodwyd roedd cysylltiad gan y person hwn efo Gwynedd yn

flaenorol ac felly yn achos gyfnewid dilys. Soniwyd bu 42 achos gyfnewid yn 2025 a 54 yn 2024.

Cadarnhaodd Grŵp Cynefin mai 13 achos cyfnewid tai sydd wedi bod yng Ngwynedd dros y 3 blynedd diwethaf. Nodwyd bod 5 o'r rhain yn gyfnewid ymysg eu tenantiaid yn Grŵp Cynefin, a'r 8 arall a landlordiaid cymdeithasol arall, gan gynnwys 4 Adra a 1 Tai Gogledd Cymru, a rhain o fewn Gwynedd. Nodwyd bod 2 o siroedd eraill yng Nghymru. Rhoddwyd trosolwg o leoliadau'r eiddo yn cynnwys ardaloedd Y Bala, Botwnnog, Caernarfon, Criccieth, Morfa Nefyn, Mynytho a Penygroes.

Amlygwyd bod yr unig eiddo gellir gwrthod cyfnewid ydi eiddo sydd ag Amod 106 lle mae'r caniatâd cynllunio wedi nodi bod rhaid i'r preswlydd cael cysylltiad lleol.

Holwyd os ydi hi'n bosib tynhau'r broses gyfnewid tai er mwyn i'r cymdeithasau tai fedru sgrinio pwy sydd yn cael symud tŷ ac i ba gymuned ac er mwyn cael gwell reolaeth dros y broses i sicrhau ei fod yn deg a thryloyw? Mewn ymateb i hyn, cadarnhawyd bod y cymdeithasau tai yn gallu gwirio'r achosion i ryw raddau a bod system sgrinio mewn lle ond ni ellir gwrthod y broses cyfnewid heblaw am reswm hynod ddilys - felly cydnabuwyd byddai gweithredu ar yr awgrym ar yr aelod yn anodd yn gyfreithiol. Nodwyd bod y nifer achosion o ymddygiad gwrth cymdeithasol o ganlyniad i gyfnewid tai yn isel iawn, felly nid oes unrhyw broblemau sylweddol wedi codi o ganlyniad i'r broses bresennol.

5. Faint o bobl gyda chyswllt lleol sydd wedi cyfnewid tŷ er mwyn symud yn ôl i Wynedd i fyw?

Cadarnhawyd bod 111 o deuluoedd wedi cwblhau'r broses cyfnewid dros y 3 mlynedd diwethaf, a bod 100 o'r rhain yn byw yng Ngwynedd yn barod. Cadarnhawyd bod 6 wedi symud yn ôl i'r ardal a oedd efo cyswllt blaenorol efo Gwynedd. Nodwyd bod 5 wedi symud o ardal arall y tu hwnt i Wynedd. Atgyfnerthwyd nad oes gan y Landlord yr hawl i wrthod hyn heb reswm dilys iawn a bod y Ddeddf Rhenti Cymru yn amlygu hyn. Nodwyd bod Adra hefo Polisi Trosglwyddo Cytundeb i sicrhau bod y trosglwyddiadau hyn yn cael ei gweinyddu yn gywir ac i barchu hawl y tenantiaid i wneud hyn lle mae rhesymau dilys dros wneud hyn.

Bu trafodaeth helaeth ar y mater wrth i Aelodau nodi pwyntiau o anniddigrwydd a rhwystredigaeth efo'r broses a'r diffyg tai sydd ar gael yng Ngwynedd i bobl leol. Cydnabuwyd y rhwystredigaeth gan sicrhau bod y cymdeithasau tai yn gweithredu yn unol â'r polisiau ac o fewn y gweithdrefnau priodol er budd trigolion. Rhoddwyd sicrwydd mai 3% yn unig o achosion gosod sydd yn mynd drwy'r broses cyfnewid tai a bod y rhan helaeth o'r gosodiadau yn mynd trwy'r gofrestr tai.

Rhoddwyd pwyslais ar yr angen i sicrhau bod tai ar gael i deuluoedd ifanc i sicrhau dyfodol ffyniannus yng Ngwynedd.

Cymorth i denantiaid a tan feddiannu

6. Sut ydych yn rheoli tan feddiannu? Ydy cyfnewid eiddo o ganlyniad i dan feddiannu yn gyffredin?

Nodwyd bod tan feddiannu yn cael ei reoli drwy'r brif Gofrestr Tai yn y lle cyntaf. Nodwyd bod pawb sydd yn awyddus i gael tŷ llai neu dy mwy yn cofrestru ar y gofrestr tai ac yn dilyn y drefn gosod arferol.

Cyfeiriwyd at Bolisi Tan-feddiannu Adra, gan nodi bod hwn ar gyfer yr achosion mwyaf dwys/ mwyaf brys trwy'r cyfnewidiadau tai. Nodwyd bod tua 20 o achosion yn flynyddol o ganlyniad i dan-feddiannu).

Gobeithiwyd bydd y datblygiadau yn y safleoedd Frondeg, Plas Penrhos a Plas Lleiod yn annog pobl i symud o fewn eu cymunedau. Pwysleisiwyd bod yr elfen bersonol hefyd yn bwysig i'r cymdeithasau tai, ac nad ydynt yn awyddus i orfodi neb i symud o'u cartref. Nodwyd bydd y cynlluniau yn darparu rhwydwaith cefnogol i barhau i fyw yn yr ardal a'r gymuned, os ydynt yn symud o'u tai ar gyfer gofal ychwanegol.

Esboniwyd bod y Ddeddf Rhentu Cymru yn gosod allan y rhesymau cyfreithiol ar gyfer gorfodaeth, mewn sefyllfaoedd eithriadol megis eiddo efo addasiadau sylweddol, tan feddiannu sylweddol neu mewn achosion olyniaeth penodol.

7. Faint o denantiaid sydd wedi cyfnewid eiddo o ganlyniad i dan feddiannu yn ystod y flwyddyn ddiwethaf?

Cyfaddefwyd bod hwn yn gwestiwn sydd yn anodd ei ateb yn uniongyrchol. Nodwyd bod y ffigwr yn gyfuniad o'r cyfnewidiadau trwy'r gofrestr tai cyffredin, y 'managed moves' a'r 'house swaps', felly mae'n anodd pennu ffigwr ar gyfer yr holl sir. Sicrhawyd fod cyfnewid eiddo o ganlyniad i dan feddiannu yn cael ei annog gan y cymdeithasau tai, er mwyn ceisio diwallu'r angen dai.

Ymfalchiodd Grŵp Cynefin yn y modd maent yn ceisio rheoli tan feddiannu gan nodi eu bod wedi creu Polisi Cartref Cywir o'r Maint lawn ar y cyd a'r tenantiaid. Nodwyd bod y polisi yn nodi'r opsiynau a'r gefnogaeth sydd ar gael i denantiaid sy'n tan feddiannu, gan gynnwys ychwanegu 'incentives' iddynt.

Nodwyd bod rhai achosion o gyfnewid eiddo ar sail tan feddiannu ond bod achosion eraill oherwydd gorboblogi eiddo , neu deuluoedd yn tyfu.

Holwyd os oes unrhyw oblygiadau ariannol i bobl sydd yn aros mewn eiddo ac yn tan feddiannu oherwydd eu bod yn awyddus i barhau i aros yn yr eiddo? Mewn ymateb, sicrhawyd byddai hyn yn effeithio ar unigolyn sydd yn parhau i fod mewn oed gweithio, ond unwaith mae'r unigolyn yn cyrraedd oed pensiwn, ni fydd hyn yn effeithio unigolion yn uniongyrchol. Tynnwyd sylw at y biliau cynyddol o ganlyniad i dan feddiannu, a'r goblygiadau i rai unigolion wrth iddynt heneiddio mewn tŷ sydd yn rhy fawr iddynt.

Holwyd os oes modd ychwanegu nodyn yng nghytundeb tenantiaeth i annog unigolion i symud i dy arall os ydi amgylchiadau yn newid. Sicrhawyd na fyddai'r

cymdeithasau tai yn gorfodi neb i symud, ond byddai sgysiau priodol yn mynd rhagddo er mwyn sicrhau eu bod yn rhoi'r darpariaeth gorau i'r gymuned.

8. Faint o swyddogion cymunedol sydd gan eich cymdeithasau tai er mwyn cynorthwyo tenantiaid ar lawr gwlad?

Nodwyd bod rôl y cymdeithasau tai wedi newid yn sylweddol dros y degawd diwethaf. Nodwyd bod heriau eang a chynyddol yn wynebu swyddogion yn y cymunedau, gan gynnwys tlodi, ymddygiad gwrth gymdeithasol, unigrwydd a phroblemau iechyd meddwl. Amlygwyd bod gwasanaethau cyhoeddus wedi crebachu yn y cymunedau oherwydd toriadau eang a phwysau sylweddol ar ei gwasanaethau. Esboniwyd bod y Cymdeithasau Tai wedi gorfod camu i fyny yn sgil hyn.

Nodwyd bod ADRA yn darparu ystod eang o gefnogaeth flaengar i'r cymunedau trwy 70 o swyddogion yn gweithio ar lawr gwlad mewn cymunedau. Rhoddwyd trosolwg o'r rolau gwahanol, gan nodi'r swyddogaethau penodol.

- Swyddogion Rhent - sydd yn hel y rhent, uchafu incwm a budd-daliadau ac yn gweithio hefo partneriaid megis DWP/CAB/hybiau cymunedol.
- Wardeniaid Cymunedol - sydd yn cynnal y denantiaeth ac yn llais ac wyneb ADRA yn y cymunedau. Nodwyd bod y swyddogion yma yn cydweithio yn amlasiantaethol yn rheolaidd.
- Swyddogion Bro- sydd yn delio ag ymddygiad gwrthgymdeithasol, achosion rheoli tenantiaeth, achosion yn deillio o broblemau iechyd meddwl. Nodwyd eu bod yn cydweithio yn rheolaidd hefo asiantaethau megis yr Heddlu, Gwasanaethau Cymdeithasol ac unigolion sydd wedi dychwelyd adref o'r carchar. (probation).
- Swyddogion Tai Cymunedol - nodwyd eu bod yn cefnogi pobl yn i gynnal eu tenantiaethau. Eglurwyd eu bod yn cynnal gweithgareddau amrywiol o fewn y lleoliadau ac yn blaenoriaethu gwasanaethu unigolion yn delio ac unigrwydd. Sicrhawyd eu bod yn cydweithio yn agos hefo'r trydydd sector.
- 'Tenant Liaison Officers' – nodwyd bod y swyddogion yma yn trefnu gwaith mawr ar y stadau.
- Tîm Cymunedol – amlygwyd mai blaenoriaeth y tîm yma ydi 'Llais y Tenant' sydd yn blaenoriaethu digwyddiadau cymunedol a chronfeydd ariannol cymunedol.
- Gosod - amlygwyd bod y tîm yma yn trefnu gosod y tai ac yn sicrhau bod pawb yn setlo yn eu heiddo newydd. Nodwyd bod y tîm yma yn cydweithio yn agos efo wardeniaid cymunedol.

Manylodd Grŵp Cynefin ar drefniant gwaith eu swyddogion, gan nodi bod swyddogion tai yng ngofal oddeutu 330 aelwyd o fewn eu hardal weithredol. Nodwyd bod 6 swyddog Tai ar gyfer eiddo cyffredinol yng Ngwynedd ond mae rhai yn rheoli eiddo mewn siroedd eraill hefyd. Nodwyd bod Arweinyddion Tîm Tai yn cefnogi'r swyddogion, er enghraifft pan fyddai achos dwys yn codi.

Rhoddwyd manylion pellach am waith y swyddogion, gan nodi;

- Bod 2 Swyddog Tai mewn eiddo cysgodol
- Bod 2 Swyddog Tai wedi eu lleoli yn y cynlluniau Gofal Ychwanegol, ynghyd ag Arweinydd Tîm
- Bod Swyddog Tai yn gyfrifol am eiddo canolraddol
- Bod Swyddog Tai yn gyfrifol ar gyfer eiddo tai a chefnogaeth
- Bod swyddogion yn gweithio ar gynllun Atal Digartrefedd.
- Sicrhawyd bod Swyddogion Casglu Incwm a Swyddogion Lles Ariannol yn cefnogi tenantiaid
- Bod Tîm Mentrau Cymunedol yn arwain ar weithgareddau cymunedol ar draws yr ardal weithredol.

Sicrhaodd Tai Gogledd Cymru a Clwyd Alyn bod eu strwythur staffio yn debyg iawn. Nodwyd bod ganddynt swyddog tai sydd yn gyfrifol am tua 300 - 350 o dai a swyddogion incwm sydd yn gyfrifol am roi cefnogaeth i denantiaid. Nodwyd bod gofalmwr yn gweithio ar lawr gwlad yn aml yn gyfrifol am gyflwr y tai cymunedol. Soniwyd am y modd mae'r cymdeithasau yn newid, a'r heriau cynyddol sydd wedi dod i'r gweill.

Canmolwyd gwaith y swyddogion a diolchwyd iddynt am eu gwaith. Croesawyd i'r cynghorwyr cydweithio a'r swyddogion a'r wardeniaid.

Ansawdd tai a Gwaith Cynnal a Chadw

9. Beth yw ansawdd eich tai yng Ngwynedd a pha gynlluniau sydd ar waith i'w cynnal a'u gwella?

Eglurodd Grŵp Cynefin bod ganddynt gynllun buddsoddi 30 mlynedd ar gyfer gwaith cynlluniedig, yn unol â disgwyliadau Llywodraeth Cymru. Nodwyd bod y rhaglen yn cael ei llywio gan wybodaeth am gyflwr y stoc ac yn blaenoriaethu gwaith sydd yn ymwneud a diogelwch, cydymffurfiaeth, cyflwr eiddo, gwerth am arian ac anghenion tenantiaid. Cadarnhawyd eu bod yn gweithio i fodloni gofynion SATC ac yn gweithio i wella perfformiad ynni'r cartrefi, gan gynnwys targedu SAP 75 lle bo hynny'n ymarferol.

Nododd Adra eu bod wedi gwario £66m o waith cyfalaf yn ei stoc dai yng Ngwynedd dros y 5 mlynedd diwethaf. Nodwyd bod cytundebwyr lleol a'r Tîm Trwsio yn cyflawni'r gwaith. Sicrhawyd bod 90% o'r stoc dai cyfredol yn cyfarfod y gofynion Safon Ansawdd Tai Cymru.

Nodwyd bod £44m wedi ei wario ar waith cynnal a chadw refeniw yn y stoc tai cyfredol trwy waith y Tîm Trwsio. Nodwyd bod y gwaith ar y tai yn cynnwys toi, drysau, ffenestri, EWI, insiwleiddio, ceginau, ystafelloedd ymolchi, systemau gwresogi, llwybrau a ffensys. Sicrhawyd bod 80% o gwsmeriaid yn fodlon.

Adroddwyd eu bod yn canolbwyntio ar y rhaglen fuddsoddi dros y 5 mlynedd nesaf, gydag isafswm o £91m o waith cyfalaf wedi ei raglennu yn y stoc tai cyfredol yng

Ngwynedd. Sicrhawyd bod Adra mewn trafodaethau efo'r banciau i ymestyn benthyciadau. Nodwyd bydd hyn yn canolbwyntio ar atgyweirio ceginau ac ystafelloedd ymolchi a bod cytundebwyr lleol wedi eu rhaglenni i gwblhau'r gwaith. Nodwyd bod Tŷ Gwyrddfai yn cefnogi'r agenda yma.

10. Beth yw'r broses o gyflwyno cais am waith atgyweirio?

Sicrhawyd gellir gwneud hyn trwy nifer o sianeli, gan gynnwys; ffon, cais trwy'r wefan, e-bost, Swyddogion ADRA megis wardeiniaid cymunedol/ swyddogion tai yn codi cerdyn gwaith ar ran y tenant. Nodwyd bod datblygiadau ar y gweill i greu portal i denantiaid, a bod hyn yn flaenoriaeth ar gyfer y dyfodol.

Sicrhawyd gellir rhoi gwybod am waith atgyweirio brys y tu allan i oriau gwaith arferol drwy'r gwasanaeth atgyweirio brys y tu allan i oriau.

11. Ydy eich gwasanaeth cynnal a chadw eiddo ar gael yn gyson trwy'r sir ac a yw'r amser aros am atgyweiriadau a thrwsio yn amrywio drwy'r sir?

Sicrhawyd bod y gwasanaeth cynnal a chadw yn gyson ar draws Gwynedd a Gogledd Cymru. Nodwyd bod y safon yn gyson ar draws yr ardal, ond cyfaddefwyd gall amser aros am atgyweiriadau amrywio oherwydd nifer o resymau, gan gynnwys; argaeledd cytundebwyr arbenigol, deunyddiau penodol, trefniadau mynediad (o'r ddwy ochr) a galw tymhorol.

Nodwyd bod gweithlu o 130 o drwsywyr ac is-gytundebwyr o'r sir yn bennaf yn cwblhau'r gwaith. Nodwyd bod Cynllun Tendra yn bodoli i gael cytundebwyr lleol ar ei chofrestr o gytundebwyr.

Nododd Grŵp Cynefin eu bod yn monitro perfformiad ar draws y sir fel un ardal weithredol. Nodwyd bod y dangosyddion perfformiad allweddol yn cael eu craffu yn rheolaidd er mwyn adnabod unrhyw batrymau neu faterion sy'n effeithio ar amseroedd ymateb, gan gynnwys ffactorau daearyddiaeth, mynediad ac argaeledd contractwyr.

12. Ar gyfartaledd, faint o amser mae rhaid i denant ddisgwyl am gael gwneud gwaith atgyweirio yn eu tŷ?

Sicrhawyd bod ADRA yn cwblhau 32,000 o geisiadau trwsio yn flynyddol. Cadarnhawyd bod gwaith brys fel arfer yn cael ei gwblhau o fewn 24 awr, a bod Adra wedi llwyddo efo dros 99% o'r ymholiadau i wneud hyn.

Nodwyd bod gwaith cynnal a chadw fel arfer yn cael ei gwblhau o fewn mis, a'u bod yn gweithio ar gyfartaledd o 20 diwrnod.

Nodwyd bod lefelau boddhad cwsmeriaid yn 80% ac yn adlewyrchu'r ffigyrau.

Nodwyd bod y Tîm Trwsio wedi cwblhau 32,000 o geisiadau cynnal a chadw/ cydymffurfiaeth yn y 12 mis diwethaf.

Holwyd os oes unrhyw feddalwedd cynllunio mewn lle i geisio rheoli'r gwaith yma? Sicrhawyd bod hyn mewn lle a bod datblygiadau ar y gweill i gofnodi'r rhaglen waith. Sicrhawyd bod yr achosion yn cael eu blaenoriaethu yn briodol yn ôl yr angen.

Mynegodd Aelodau sylwadau bod trigolion yn gorfod aros dros hanner awr ar y ffon gyda'r cymdeithasau tai, a bod hyn wedi bod yn digwydd yn rheolaidd dros y misoedd diwethaf.

Holwyd pa flaenoriaeth sydd yna i bobl fregus wrth drefnu gwaith atgyweirio sydd yn achosi problemau iechyd a diogelwch? Sicrhawyd bod unigolion bregus yn cael eu blaenoriaethu er mwyn ceisio lleihau risgiau iechyd a diogelwch. Eglurwyd bod hyn yn gallu dibynnu ar natur y gwaith atgyweirio a natur y bregusrwydd. Hyderwyd bod y cymdeithasau tai yn ceisio blaenoriaethu adnoddau a gweithio mewn modd effeithiol er budd y tenantiaid. Nodwyd bod achosion brys yn cael eu cwblhau o fewn 24 a bod lleihau'r risg i unigolion yn flaenoriaeth. Sicrhawyd bod y cymdeithasau tai yn rhannu rhaglen waith y cynllun atgyweirio efo'r tenantiaid er mwyn hybu perthynas da rhwng y cymdeithasau tai a'r tenantiaid.

13. Pa fath o bethau sydd fel arfer yn arwain at oedi cyn gwneud gwaith atgyweirio?

Cydnabuwyd ei fod wedi bod yn gyfnod heriol yn ddiweddar a bod y nifer swyddogion yn y tîm wedi cynyddu er mwyn ceisio ymdopi a'r galw. Rhoddwyd trosolwg o'r ffactorau sydd fel arfer yn gallu achosi oedi, gan gynnwys;

- Yr angen am waith arbenigol a chytundebwyr arbenigol, deunyddiau arbenigol.
- Effeithiau'r tywydd
- Yr angen am arolwg cyn dechrau'r gwaith ac yna gwaith trefnu.
- Trafferthion mynediad.
- Diffyg gwybodaeth neu ddisgrifiad cywir o'r gwaith wrth i'r cais gael ei godi
- Sefyllfaoedd lle mae angen i'r eiddo gael ei lanhau neu ei wneud yn ddiogel cyn i weithlu neu gontractwr allu mynychu.

14. Mae nifer o denantiaid yn derbyn talebau digidol ar gyfer talu am beintio ar ôl gwaith trydanol neu atgyweirio ond mae rhai yn cael anhawster eu defnyddio oherwydd diffyg mynediad ar y we. Oes posib cyflenwi talebau i'r rhai hynny?

Cadarnhawyd bod Adra yn y broses o gyflwyno trefn newydd efo Huws Gray i gynnig talebau. Nodwyd bod talebau ar gael trwy Dulux ar hyn o bryd, ond cydnabuwyd dydi hyn ddim yn gweithio i bawb oherwydd lleoliad y canghennau lleol.

Sicrhawyd bod Adra yn peintio pob eiddo gwag a bod hyn yn cynnwys dros 600 o dai yn flynyddol yng Ngogledd Cymru.

Sicrhawyd eu bod yn ceisio trefnu dulliau amgen rhesymol lle mae tenant yn cael anhawster defnyddio talebau digidol, er mwyn sicrhau nad yw diffyg mynediad digidol yn rhwystr i unigolion dderbyn cymorth. Nodwyd gall hyn gynnwys cefnogaeth gan staff, trefniant uniongyrchol neu opsiwn arall addas yn dibynnu ar yr amgylchiadau.

15. Faint o dai hygyrch sydd gan y cymdeithasau tai?

Adroddwyd bod gan Grŵp Cynefin 239 o fflatiau Gofal Ychwanegol (70 yng Ngwynedd) a 253 o fyngalos ar draws ei stoc Tai Cyffredinol a Thai Gwarchod. Nodwyd nad yw data ynghylch addasiadau nac eiddo llawr gwaelod yn cael ei gofnodi yn y system rheoli asedau. Mewn ymateb i ymholiad, sicrhawyd eu bod yn datblygu'r bas data efo'r manylion i allu adrodd yn hwylus amdanynt yn y dyfodol. Sicrhawyd bod addasiadau yn cael eu hystyried yn ddibynnol ar anghenion y tenantiaid ac mae hynny'n gallu newid yn ddyddiol.

Nodwyd bod gan Adra 499 o dai Gofal, sydd efo wardeniaid, a 989 o dai dynodedig, megis fflatiau efo mynediad a lifft. Manylwyd ar yr eiddo hygyrch arbenigol sydd ar gael, gan nodi bod 90 o dai yn hygyrch i bobl mewn cadair olwyn, 11 o dai wedi eu hadeiladu ag nodweddion arbenigol a 421 o dai newydd wedi ei adeiladu trwy gynllun tŷ am oes (Lifetime Home). Sicrhawyd bod amryw o geginau a stafelloedd ymolchi wedi ei addasu, bod lifft staer (stairlifts) wedi eu hychwanegu a byngalos sydd efo addasiadau penodol hefyd.

16. Ydych chi'n derbyn nifer o geisiadau i wneud addasiadau er mwyn gwneud tai yn hygyrch?

Nodwyd bod Grŵp Cynefin yn cwblhau addasiadau yn eu stoc o fewn Gwynedd yn flynyddol i wneud tai yn hygyrch. Adroddwyd eu bod wedi cwblhau 44 o geisiadau yn y flwyddyn 2025-26 a bu gwariant o oddeutu £186k yng Ngwynedd yn unig.

Sicrhaodd Adra eu bod yn derbyn cyllideb addasiadau blynyddol o £900k (yn cynnwys elfennau o grant allanol). Nodwyd bod 450 o addasiadau bychain wedi eu cyflawni a 130 o addasiadau canolig wedi eu cyflawni. Nodwyd bod panel addasiadau Adra yn cynnwys Therapyddion Galwedigaethol Cyngor Gwynedd a'u bod yn cyfarfod yn fisol i gytuno ar y blaenoriaethau. Rhoddwyd trosolwg o'r ceisiadau, gan nodi cawodydd hygyrch, rampiau, a lifft staer. Nodwyd eu bod yn ceisio gwneud y defnydd gorau o'r tai cyfredol. Hyderwyd eu bod yn parhau i lobio yn genedlaethol i gael mwy o arian i gwblhau addasiadau a bod ar angen am hyn yn parhau i gynyddu.

Holwyd pa gynlluniau sydd gan eich cymdeithas i ddatgarboneiddio'r stoc dai a pa gynlluniau mesuradwy sydd mewn lle i fonitro hyn? Mewn ymateb, sicrhawyd eu bod yn gweithio o fewn fframwaith Llywodraeth Cymru a'u bod yn gweithio i sicrhau bydd yr eiddo yn cyrraedd EPC C erbyn 2030. Amlygwyd bod llawer o'r gwaith yma yn ddibynnol ar gyllideb, sydd yn creu heriau i gwblhau'r gwaith. Nodwyd bod angen cyllid ychwanegol i geisio gwireddu amcanion datgarboneiddio yn brydlon.

Tai Gwag a Phrynu Tai

17. Faint o dai gwag sydd gan eich cymdeithas dai ar hyn o bryd?

Cadarnhaodd Adra bod 120 eiddo gwag ar hyn o'r bryd. Nodwyd bod y ffigwr yma yn aros yn eithaf cyson wrth i tua 1.5% o'r stoc fod yn wag ar unrhyw un amser yng Ngwynedd. Anogir hyn mewn rhai achosion er mwyn creu cyfleoedd o fewn y system tai e.e. i wneud gwaith cynnal a chadw.

Nododd Grŵp Cynefin bod oddeutu 40 eiddo gwag ar unrhyw adeg dros y 7 sir, a bod y nifer yn gallu newid yn gyson wrth i eiddo gael eu hailosod neu wrth i eiddo newydd ddod yn wag.

Nododd Tai Gogledd Cymru bod 9 eiddo yn wag ar hyn o'r bryd, sydd yn cynorthwyo'r broses ail osod.

Nododd Clwyd Alyn nad oes ganddynt unrhyw eiddo gwag ar hyn o'r bryd.

18. Beth yw eich amserlen arferol ar gyfer dod a thŷ gwag yn ôl i ddefnydd?

Rhodddwyd gwybodaeth gefndirol o ran oedran a phroffil tai awdurdodau lleol gan nodi bod y stoc fel arfer yn hen ac felly bod mwy o waith gwario arnynt (Adra a Cartrefi Conwy yn y Gogledd). Nodwyd bod cyfartaledd tenantiaeth dros 12 mlynedd, felly bod angen gwaith gwario i sicrhau tenantiaethau cynaliadwy.

Sicrhawyd bod safon tai gwag Adra yn uchel. Nodwyd bod gwaith cyfalaf yn cael ei wneud yn ystod y cyfnod tai gwag os oes angen, gan gynnwys cegin newydd, stafell ymolchi newydd, ailweiri a charpedu pob eiddo gwag. Sicrhawyd eu bod yn peintio pob eiddo gwag hefyd. Nodwyd bod £13k o wariant pob eiddo ar gyfartaledd pan yn dod yn wag. Nodwyd bod hyn yn golygu gwariant o £20k+ ar sawl eiddo er mwyn sicrhau tai o safon, a chadarnhawyd bod lefelau boddhad cwsmer yn hynod o uchel. Hyderwyd bod hyn yn cynnal tenantiaethau sydd yn gynaliadwy.

Cadarnhawyd mai 100 o ddiwrnodau ar gyfartaledd yw'r amserlen arferol i Adra dod a thŷ gwag yn ôl i ddefnydd. Cydnabuwyd bod hyn yn amser hir, ond am resymau dilys er mwyn cynnal tenantiaid. Amlygwyd nad yw tenantiaid yn awyddus i gael gwaith wedi eu cwblhau yn ei heiddo wedi iddynt symud i mewn. Nodwyd bod yr amserlen yn dibynnu ar gyflwr yr eiddo, gwaith cydymffurfiaeth, argaeledd deunyddiau a chontractwyr.

Nododd Grŵp Cynefin mai cyfartaledd o 60 diwrnod yw'r amserlen arferol a bod lleihau hyn yn flaenoriaeth gyson gan y gymdeithas.

Adroddwyd gan Tai Gogledd Cymru mai 69 diwrnod yw'r cyfartaledd, a'u bod yn ceisio cwblhau unrhyw waith ddatgarboneiddio priodol a phosib yn ystod yr amserlen yma hefyd er mwyn lleihau'r effaith ar y tenantiaid wedi iddynt symud i mewn.

Nodwyd mai 33 diwrnod yw amserlen Clwyd Alyn.

19. Oes tai wedi eu gwaredu yn ystod y flwyddyn ddiwethaf?

Nodwyd nad oes tai yn cael eu gwaredu yn aml oherwydd prinder eiddo a'r galw am dai, ond amlygwyd bod hyn yn digwydd ambell waith os oes reswm dilys dros wneud

hynny, megis os nad yw'n bosib iddo gyrraedd lefel EPC C. Nododd Adra nad oedd dim tai wedi eu gwaredu yn 2026 a bod 1 tŷ wedi ei waredu yn 2025. Cadarnhawyd bod 3 eiddo ar y farchnad ar hyn o bryd. Atgyfnerthwyd mai gwaredu fyddai'r cam olaf i unrhyw gymdeithas tai, a byddai'r arian o unrhyw eiddo sydd wedi ei waredu yn mynd yn uniongyrchol at adeiladu tŷ newydd.

Cadarnhaodd Grŵp Cynefin bod un wedi ei waredu yn ystod y flwyddyn diwethaf a bod 2 ar y farchnad yn bresennol. Nododd Tai Gogledd Cymru a Clwyd Alyn nad ydynt wedi gwaredu unrhyw eiddo.

20. Ydych chi wedi prynu hen dai Cyngor yn y 3 blynedd diwethaf ac a oes bwriad i brynu mwy?

Cadarnhaodd Adra eu bod wedi prynu 12 eiddo yn ôl dros y 3 mlynedd ddiwethaf. Nodwyd bod y grant TACP yn galluogi hyn a bydd yr awdurdod lleol yn blaenoriaethu sut caiff yr arian ei wario. Nodwyd bod y Cyngor ei hun wedi prynu rhai tai yn ôl. Nododd Adra eu bod hefyd wedi prynu oddeutu 15 o eiddo les yn ôl, dros y ddegawd ddiwethaf. Cadarnhawyd mai dim ond 50 o eiddo les sydd ar ôl ar draws y sir bellach. Sicrhawyd mai'r brif flaenoriaeth i ddelio efo'r argyfwng digartrefedd ydi adeiladu tai newydd. Nodwyd ei fod yn gallu bod yn heriol i brynu hen dai Cyngor oherwydd y gofynion iddynt gyrraedd EPC C.

Nododd Grŵp Cynefin, Tai Gogledd Cymru a Clwyd Alyn nad ydynt wedi prynu dim yn y 3 blynedd diwethaf.

Cyfathrebu a chwynion

21. Mae cynghorwyr yn derbyn nifer o gwynion gan breswylwyr bod anghysondeb o ran ymateb i gwynion. A oes modd i chi gyflwyno data ynghylch cwynion preswylwyr gan gynnwys y math o gwynion, e.e. cyflwr tŷ, gwaith atgyweirio, gwaith argyfwng, sy'n cael eu derbyn, o ba ardal ac amserlen ymateb?

Nododd Adra eu bod yn derbyn tua 90,000 o alwadau yn flynyddol gan gwsmeriaid, esboniwyd ei fod yn anorfod bod canran o'r rhain yn troi yn gwynion oherwydd maint y galw.

Rhoddwyd trosolwg o'r cwynion sydd yn cael eu derbyn;

-Pan nad ydi'r cymdeithasau tai wedi gwneud rhywbeth (cynnal a chadw gan amlaf oherwydd natur y gwaith).

-Pan nad ydynt wedi dilyn polisi neu ganllaw.

-Ansawdd y gwaith neu ymateb.

Manylwyd ymhellach ar y cwynion gan nodi'r ffigyrau;

Cwynion Trwsio: 94 (allan o 32,000 cais gwaith).

Cwynion Archwiliadau: 60 (allan o 3,000 o archwiliadau).

Cwynion Bro: 25 (114 achos yn fisol).

Cwynion Adeiladu o'r newydd: 16 (180 o dai newydd llynedd).
Arall: 27

Rhoddwyd trosolwg o'r nifer o gwynion derbyniwyd fesul ardal, gan nodi;
Bangor: 34 (1300 o dai). 14%
Caernarfon 26 (1,100 o dai). 10%
Dolgellau 13 (160 o dai). 5%
Pwllheli 9 (400 o dai). 4%
Tywyn 6 (160 o dai). 3%.

Adroddwyd y derbyniwyd **250** o gwynion swyddogol a oedd yn dilyn eu Polisi Cwynion Ffurfiol yn 2025-26. Cydnabuwyd y rhain o fewn 5 diwrnod gwaith a bu iddynt ymateb a delio efo nhw o fewn 10 diwrnod gwaith. Nodwyd bod Aelod o'r Uwch Dim Rheoli yn delio efo'r achos os nad ydi'r tenant yn hapus efo'r ymateb, gan nodi bod tua 17% o'r cwynion yn cyrraedd y cam hwn. Cadarnhawyd y bydd yr ombwdsman yna yn delio efo'r achos os ydi'r tenant yn parhau i fod yn anhapus efo'r datrysiaid. Nodwyd bod 26 cwyn wedi cyrraedd yr ombwdsman (Adra) a ni ymchwiliwyd i 21 cwyn oherwydd nad oeddent wedi dilyn trefn cwynion Adra. Mewn 5 achos cefnogwyd penderfyniad gwreiddiol Adra.

Nododd Grŵp Cynefin mai Rheolwr yr adran sy'n ymdrin â chwynion, gyda'r ymateb yn cael ei asesu gan yr Uwch Swyddog Cwynion cyn ei rannu. Rhoddwyd gwybodaeth am y cwynion yn y chwarter cyntaf eleni gan Grŵp Cynefin, gan nodi bod 11 cwyn gan denantiaid yng Ngwynedd a bod penderfyniad yn nodi bod sail i 5 cwyn ond nid i 6. Nodwyd bod cwynion yn codi o ran gwaith adnewyddu, cymdogaethau, gwasanaethau tirlunio a chasglu rhent. Sicrhawyd bod cyfathrebu yn thema gyson o fewn y cwynion a chydabuwyd yr angen i roi diweddariadau am wasanaethau ac amserlenni. Manylwyd ar y cynllun i weithio ar fapio siwrne cwsmeriaid Grŵp Cynefin sy'n cynnwys creu safonau gwasanaeth ar y cyd efo tenantiaid.

Nodwyd eu bod yn cydnabod derbyn y cwynion o fewn 5 diwrnod gwaith, yn ymchwilio ac yn ymateb iddynt o fewn 10 diwrnod gwaith.

Manylodd Tai Gogledd Cymru a Clwyd Alyn ar eu prosesau hwy, gan gyfeirio at y systemau cwynion dau gam. Eglurwyd bod y prosesau yn eithaf tebyg i'r holl gymdeithasau tai. Eglurwyd eu bod yn craffu'r data cwynion er mwyn ceisio adnabod unrhyw broblemau parhaus mewn ardaloedd perthnasol, unrhyw themâu ac er mwyn gwella darpariaeth y gwasanaeth yn y pendraw.

22. Mynegir pryderon wrth gynghorwyr am ymddygiad gwrth cymdeithasol mewn rhai stadau tai. Ydych chi fel cymdeithas wedi sylw ar gynnydd diweddar mewn ymddygiad gwrthgymdeithasol?

Sicrhawyd bod dros 90% o denantiaid Adra yn gweld eu cartref yn lle saff i fyw, a bod dros 85% yn hapus efo'r gymdogaeth. Nodwyd bod y ffigyrau yma yn uchel o'i gymharu efo gweddill Cymru. Ategwyd bod trigolion yn byw yn hapus yn ein cymunedau ac yn ffodus i fyw mewn man lle mae ysbryd cymunedol yn parhau yn gryf mewn nifer helaeth o'n cymunedau.

Cydnabuwyd bod ymddygiad gwrthgymdeithasol yn bodoli mewn ardaloedd a nodwyd ei fod wedi cynyddu rhywfaint oherwydd y cynnydd yn y stoc tai. Nodwyd bod y nifer o ymyraethau sydd yn digwydd gan swyddogion bro wedi cynyddu a manylwyd ar fathau o ymddygiad gwrthgymdeithasol a welwyd, gan gynnwys bygythiadau, niwsans sŵn, cyflwr eiddo a chyffuriau. Nodwyd bod cynnydd wedi bod ym mhresenoldeb y swyddogion bro ar lawr gwlad i geisio delio â hyn. Cydnabuwyd bod hyn yn achosi heriau ar gyfer y dyfodol. Sicrhawyd bod y cymdeithasau tai yn cydweithio yn agos hefo partneriaid megis Gwasanaethau Cymdeithasol, Heddlu, Gwasanaeth Prawf a Gisda, i gynnal ein tenantiaethau a datrys unrhyw anghydfod.

Bu ystyriaeth i'r hyn sy'n digwydd gyda rhyddhau tenantiaid sydd wedi troseddu o garchar yn gynt yn ôl i gymunedau gan gynnwys Gwynedd. Soniwyd am y Ddeddf Digartrefedd a Gosodiadau Cymru (2026) sydd heb ddod i rym eto, ond bydd yn golygu bydd y cymdeithasau tai yn taclo digartrefedd yn gynt, a mewn rhai achosion gall hyn achosi heriau pellach yn ein cymunedau.

Nodwyd bod y niferoedd o achosion mwy dwys wedi cynyddu, megis ymosodiadau neu achosion treisgar o fewn teuluoedd. Ategwyd bod hyn wedi creu heriau mawr i gymdeithasau tai ac asiantaethau aml asiantaethol. Nodwyd eu bod yn ceisio hybu perthnasau da rhwng tenantiaid i gynorthwyo i greu cymuned hapus, heddychlon ac iach sy'n ffynnu. Hyderwyd eu bod yn ceisio delio ac achosion yn brydlon a cheisio hybu gwaith ataliol.

Bu trafodaeth am yr ymyraethau i achosion gwrth cymdeithasol ac anogwyd cynghorwyr i gysylltu â'r cymdeithasau tai yn rheolaidd er mwyn ceisio datrys problemau yn brydlon. Pwysleisiwyd yr angen i gyfathrebu a chroesawyd unrhyw drafodaethau pellach efo Cynghorwyr. Erfyniwyd ar y cymdeithasau tai i daclo'r anfonlonrwydd gan y cyhoedd a cheisio sgrinio unigolion yn well er mwyn ceisio sicrhau llai o ymddygiad gwrthgymdeithasol.

23. Beth yw'r trefniadau ar gyfer delio gydag ymholiadau cynghorwyr pan fo swyddog cyswllt penodedig ar wyliau?

Cadarnhawyd bod gan Adra aelod o staff penodol sydd yn delio gydag ymholiadau cynghorwyr er mwyn sicrhau ymateb cyson a phrydlon ar draws y sefydliad. Nodwyd bod trefniadau mewn lle os ydi'r aelod o staff ar wyliau (byr neu estynedig). Nodwyd bod y swyddogion sydd yn darparu'r gwasanaeth hwn yn darparu gwasanaeth gwych a derbyniwyd adborth cadarnhaol gan gynghorwyr yn aml.

Cyfeiriwyd at y gwaith a wneir drwy fynychu'r Fforymau Ardal a bod hyn yn ffordd dda o roi manylion i gynghorwyr a diweddarau ar faterion tai penodol i gynghorwyr fesul ardal. Pwysleisiwyd eu bod yn hapus i fynychu eto os oes angen gwybodaeth bellach. Cytunwyd y byddai'n fanteisiol i wneud hyn yn y dyfodol i drafod pethau megis datblygiadau newydd/polisi gosod/sut ydym yn delio hefo ymddygiad gwrthgymdeithasol.

24. Pan fydd tenant yn symud i ofal preswyl neu'n dod yn glaf ysbyty hirdymor, pa broses ac amserlenni sy'n cael eu defnyddio i asesu'r tebygolrwydd y byddant yn dychwelyd i'w tenantiaeth tai cymdeithasol, a pha

mor hir y mae eiddo fel arfer yn cael eu gadael heb eu meddiannu cyn gwneud penderfyniad ar eu defnydd yn y dyfodol?

Cadarnhawyd bod cytundeb meddiant pob tenant yn cynnwys cymal sydd yn ei gwneud yn ofynnol i'r tenant hysbysu Adra os ydi'r eiddo yn wag am 28 diwrnod neu fwy. Nodwyd eu bod yn asesu pob achos yn unigol yn dilyn hyn mewn modd sensitif a thosturiol. Nodwyd mai'r prif ystyriaeth ydi a oes bwriad realistig gan y tenant i ddychwelyd. Nodwyd bod budd-dal tai (pensiwn) yn gallu cael ei dalu am 12 mis; a chredyd Cynhwysol (hyd at 6 mis) lle mae bwriad i ddychwelyd i'r eiddo. Sicrhawyd bod swyddogion yn cadw mewn cyswllt hefo'r tenant neu gynrychiolydd a gweithio hefo Teulu/Gwas Cym/BCUHB i asesu anghenion yr unigolion cyn gwneud unrhyw benderfyniad terfynol.

Eglurwyd os ydynt yn symud i ofal preswyl, disgwylir iddynt weithredu 4 wythnos o rybudd. Nodwyd bod y gymdeithas yn cymryd meddiant o eiddo mewn rhai amgylchiadau megis os ydi'r taliad rhent wedi dod i ben, os nad oes bwriad i ddychwelyd ar sail methiant i feddiannu fel prif gartref ac ôl-ddyledion rhent. Sicrhawyd pawb eu bod yn trin pob sefyllfa yn unigol, yn sensitif ac yn deg.

Canmolwyd yr asiantaethau am eu gwaith a diolchwyd iddynt am eu hamser i ateb y cwestiynau.

PENDERFYNIAD

- 1. Nodi atebion y Cymdeithasau Tai a diolch iddynt am eu parodrwydd i ateb y cwestiynau.**
- 2. Penderfynwyd i dderbyn atebion ysgrifenedig o flaen llaw gan y Cymdeithasau Tai yn y dyfodol a gofyn cwestiynau atodol yn ystod y sesiwn craffu.**

6. ASESIAD ANGHENION POBLOGAETH GOGLEDD CYMRU 2027

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant. Nodwyd fod y gwaith yma yn rhan sylweddol o'r gwaith rhanbarthol sydd yn mynd rhagddo drwy'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, gyda chwech awdurdod lleol a'r bwrdd iechyd yn cydweithio arno. Nodwyd bod yr asesiad yn darparu sail dystiolaeth, caiff ei ddefnyddio ar gyfer cynllunio gwasanaethau iechyd, gofal a llesiant ar draws Gogledd Cymru dros y blynyddoedd nesaf. Nodwyd ei fod yn ddogfen statudol, yn ofynnol i'w gyflawni o dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014. Amlygwyd fod yr asesiad yn tynnu sylw at heriau'r dyfodol, sydd wedi ei uchafu yn nogfen Llechen Lan ac yn cyfeirio at y boblogaeth yn heneiddio a'r galw am ofal yn cynyddu. Cyfeiriwyd at y cynnydd hefyd yng nghyflyrau iechyd meddwl, cyflyrau niwroamrywiaeth, pwysau cynyddol ar ofalwyr di-dâl a chynnydd mewn digartrefedd. Nodwyd fod yr asesiad yn seiliedig ar waith a data dros y pum mlynedd diwethaf ac yn asesu anghenion gofal a chefnogaeth grwpiau blaenoriaeth yn y boblogaeth sy'n cynnwys plant a phobl ifanc, pobl hyn, pobl ag anableddau corfforol a dysgu, iechyd meddwl, niwrowahaniaeth a gofalwyr sydd angen cefnogaeth. Nodwyd ei fod yn darparu sail tystiolaeth i gefnogi sefydliadau a gwasanaethau ar draws yr ardal yn ogystal â chylchoedd cynllunio strategol. Atgoffwyd mai asesiad drafft yw'r ddogfen sydd gerbron y Pwyllgor, a bydd

angen mewnbwn aelodau, fel rhan o'r broses ymgynghoriad i ysgogi unrhyw ddiwygiadau pellach cyn cyflwyno fersiwn terfynol i'r Llywodraeth erbyn diwedd mis Ebrill.

Ymhelaethodd y Rheolwr Comisiynu, Contractau a Phrosiectau ar yr asesiad, gan nodi mai'r trydydd asesiad Anghenion Poblogaeth yw hon, sydd yn adeiladu ar waith sydd wedi datblygu yn sgil yr asesiadau blaenorol. Eglurwyd bod y strategaeth dementia rhanbarthol a'r strategaeth anabledd y deillio o'r asesiadau blaenorol ac yn bwydo i mewn i'r gwaith cyfredol. Nodwyd bod yr asesiad anghenion poblogaeth yn cyfrannu at gylchoedd cynllunio strategol y Cyngor ac yn cefnogi blaenoriaethau corfforaethol yr holl gynghorau sy'n ymwneud ag anghenion ieched a gofal cymdeithasol y boblogaeth.

Bu cyfle i Aelodau ofyn cwestiynau a mynegi sylwadau;

Holwyd pa fath o waith sydd wedi ei wneud er mwyn sicrhau nad oes gwahaniaethau mewn darpariaeth gwasanaeth rhwng ardaloedd trefol ac ardaloedd gwledig a bod y gefnogaeth sydd yn cael ei darparu yn gyson ar draws yr ardaloedd? Tynnwyd sylw at bwysigrwydd cysondeb mewn darpariaeth i holl drigolion y sir. Cydnabuwyd mai gwendid yn yr asesiad yw'r diffyg trosolwg penodol ar y ddarpariaeth sydd ar gael ar draws gwahanol ardaloedd o'r sir. Cyfeiriwyd at y data penodol gan y bwrdd rhanbarthol yn yr adroddiad sydd yn cynnwys ychydig o wybodaeth am yr ardaloedd gwahanol o fewn y sir. Hyderwyd gall mwy o waith ar hyn gael ei wneud a byddent yn ail edrych ar hyn.

Wrth gydnabod bod gwahaniaethau rhwng anghenion gwahanol siroedd, gofynnodd Aelod sut mae modd darganfod beth yw anghenion penodol Gwynedd? Holwyd sut bydd modd teilwra'r ddarpariaeth yn ôl y galw a'r anghenion penodol ymhob ardal er mwyn sicrhau bod yr ardaloedd yn derbyn gwasanaeth arbennig i dargedu'r galw? Nodwyd bod gwaith yn digwydd ar wahanol feysydd a chadarnhawyd bod darn o waith newydd fynd rhagddo gyda'r adran dai i dargedu'r anghenion llety oedolion yng Ngwynedd. Sicrhawyd bod yr asesiad anghenion yn cael ei ddefnyddio i wneud penderfyniadau cyllido ac i flaenoriaethu cynlluniau yn ôl yr angen. Nodwyd bod yr asesiad yn rhoi sail tystiolaeth i'r penderfyniadau ac yn cefnogi'r angen i ddiwallu'r anghenion trwy wneud defnydd o'r cyllid a'r grantiau. Sicrhawyd bod modd cyfeirio nôl at yr asesiad a chaiff ei ddefnyddio yn bwrpasol i amryw o adrannau fel sail ar gyfer penderfyniadau.

Mewn ymateb i ymholiad, sicrhawyd bod yr asesiad yn seiliedig ar ofal a chymorth i ddiwallu anghenion y boblogaeth. Nodwyd nad yw anghenion ieched yn rhan ganolog o hwn, er bod y Bwrdd Iechyd wedi bod yn rhan o'r gwaith. Amlygwyd mai anghenion gofal preswyl, llety a chefnogaeth yn y gymuned sydd dan sylw yn yr asesiad yma ac awgrymwyd dylid amlygu hyn ymhellach yn nheitl yr asesiad er mwyn sicrhau ei fod yn fwy clir.

Wrth gyfeirio at yr adran sydd yn darparu gwybodaeth am anghenion ieched meddwl, gofynnwyd a oes ystyriaeth i ddefnydd cyffuriau yn cael ei gynnwys yn hwn? Pwysleisiwyd fod cyffuriau yn achosi problemau cynyddol yn y cymunedau lleol a bod angen dod i wraidd hyn er mwyn gallu osgoi problemau ac anghenion pellach o ganlyniad camddefnydd cyffuriau. Holwyd os oes modd cynyddu'r gefnogaeth a'r

ddarpariaeth sydd ar gael i bobl sydd yn byw yn y gymdeithas efo profiad o gamddefnyddio sylweddau. Cadarnhawyd caiff hyn ei gyffwrdd arno yn yr asesiad ond bydd modd ychwanegu mwy ar hyn yn benodol yn yr asesiad. Awgrymodd aelod dylid buddsoddi mewn rhoi gwybodaeth i blant am y perygl o gamddefnyddio cyffuriau fel rhan o'r gwaith ataliol er mwyn ceisio atal problemau yn codi yn y dyfodol.

Wrth gyfeirio at y cynlluniau cymorth sydd ar waith, cydnabuwyd nad yw rhain yn cyrraedd pob unigolyn sydd mewn angen ac angen darpariaeth. Cydnabuwyd y ffaith bod llawer o bobl yn ddibynnol ar ofalwyr di dal, gyda'r pwysau ar ofalwyr di-dâl yn cynyddu. Ystyriwyd sut gellir darparu cymorth i ofalwyr di-dâl er mwyn eu hwyluso i ddarparu gofal i'w cymdogion heb fod dan straen a phwysau cynyddol. Cydnabuwyd gwaith pwysig a chyfraniad ofalwyr di-dâl i'r gymuned. Eglurwyd bod gwaith yn mynd rhagddo ar draws yr adrannau a'r trydydd sector i werthuso'r gefnogaeth sydd ar gael i ofalwyr. Esboniwyd fod y gefnogaeth yma yn aml yn ddibynnol ar grantiau a bod yr adrannau yn ceisio blaen cynllunio sut i ddarparu gwasanaeth penodol er budd gofalwyr di dal o bob oed wrth i fynd ymlaen. Cydnabuwyd bod angen gwneud mwy a bod cynllun ar waith i gynyddu'r ddarpariaeth.

Mynegodd Aelod nad oedd yn teimlo bod llawer o wybodaeth newydd yn yr asesiad anghenion yma na sydd wedi ei gynhyrchu o'r blaen yn y gorffennol. Teimlwyd bod yr asesiad yn adlewyrchu heriau sydd eisoes wedi ei adnabod mewn adroddiadau megis Llechen Lan. Gofynnwyd a oes unrhyw ganfyddiadau neu ystyriaethau newydd penodol wedi ei amlygu yn yr asesiad? Mewn ymateb, cydnabuwyd bod llawer o'r anghenion sydd wedi ei adnabod yn debyg i'r heriau sydd eisoes wedi codi gan waith blaenorol, oherwydd natur yr asesiad ac anghenion poblogaeth yn y gymdeithas. Pryderwyd bod y sefyllfa yn waeth na rhagdybiwyd a bod y sefyllfa yn gwaethgu yn gynt oherwydd diffyg darpariaeth i ymdopi efo'r galw cynyddol ar wasanaethau. Adroddwyd bod y boblogaeth yn heneiddio a bod problemau yn cynyddu, am amryw o resymau. Rhagdybiwyd twf yn y boblogaeth hyn, a bydd yn cynyddu'r galw ar wasanaethau. Cyfeiriwyd at adroddiad Prydain wrth esbonio bod cynnydd yn y galw am wasanaeth i gefnogi unigolion efo cyflyrau iechyd meddwl sydd yn dod i'r amlwg, yn ogystal â phobl efo anghenion niwroamrywiaeth.

Gofynnodd Aelod faint o gydweithio sydd wedi mynd rhagddo efo'r Adran Addysg fel rhan o'r asesiad anghenion poblogaeth. Mynegwyd rhwystredigaeth bod llawer o blant ddim yn cael eu cael mynediad at addysg a nodwyd bod mwy angen i wneud i sicrhau bod plant yn cael yr addysg gywir.

Ystyriwyd y gefnogaeth sydd ar gael i rieni sydd yn ofalwyr i'w plant sydd ag anghenion dysgu ychwanegol neu gyflyrau iechyd meddwl. Nodwyd eu bod yn aml yn erfyn am gymorth ac wir angen mwy o gefnogaeth. Pwysleisiwyd yr angen i'r Cyngor rhoi gwell cefnogaeth i rieni a rhoi mwy o sylw i hyn.

Holodd Aelod beth yw'r diffiniad anabledd dysgu gan y Cyngor a mynegwyd anfodlonrwydd nad yw'n ddigon cynhwysfawr. Cydnabuwyd y sylwadau.

Mynegwyd pryder ac anniddigrwydd gyda'r darpariaeth gofal ac iechyd ar draws y sir gan nodi bod trigolion yn cael trafferth gweld doctor a derbyn ambiwlans yn amserol. Rhoddwyd pwyslais ar bwysigrwydd gwaith ataliol a chadw bywyd iach a heini a

chanmolwyd yr ymdrechion gan yr adran Byw yn lach i gynnal gweithgareddau i bobl o bob oed sydd wedi cael budd o'r sesiynau.

Mynegwyd awgrym dylid newid y ffigwr o ystyried diffiniad 'pobl hyn' o'r oed 65 i 68, er mwyn cyd-fynd a'r oedran pensiwn gwlad.

Cyfeiriwyd at yr heriau cyllidol i'r gwaith gofal a chymorth, a'r heriau parhaus i ddenu gweithwyr i swyddi yn y maes gofal. Eglurwyd ei fod yn flaenoriaeth ceisio denu pobl i aros yng Ngwynedd ac i hyrwyddo gyrfaedd yn y maes, gan nodi bod gwaith rhagweithiol yn mynd rhagddo trwy'r Academi Gofal yng Ngwynedd. Cadarnhawyd bod llawer o waith yn mynd rhagddo i geisio denu teuluoedd i aros yng Ngwynedd, i ychwanegu at y ddarpariaeth gofal.

Wrth drafod y gofal lliniarol sydd ar gael yng Ngwynedd, canmolwyd y nyrsys sydd yn darparu'r gofal, ond nodwyd nad oes digon o ddarpariaeth ar gael i gyfarch y galw ledled y sir. Croesawyd mwy o waith ar ofal diwedd oes yn yr asesiad, er mwyn adnabod anghenion pobl ar ddiwedd eu hoes. Cydnabuwyd y rhwystredigaeth a derbyniwyd y sylwadau. Atgoffwyd mai adroddiad sydd yn adlewyrchu'r darlun yw'r asesiad anghenion poblogaeth, ac nid ydyw yn cynnig yr holl atebion. Sicrhawyd bydd cynlluniau ar y gweill i fynd i'r afael a'r blaenoriaethau amlinellwyd yn yr adroddiad. Nodwyd bydd yr adroddiad yn cael ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru ym mis Ebrill 2027 a bydd cyfnod o 5 mlynedd i roi'r blaenoriaethau ar waith. Sicrhawyd bod y Cyngor yn parhau i lobio'r Llywodraeth am fwy o gyllid ond cydnabuwyd bod y sefyllfa ariannol yn cyfyngu ar y gwaith sydd yn gallu mynd rhagddo yn llwyddiannus.

Cyfeiriwyd at y ffigwr yn yr adroddiad sydd yn nodi bod 70% o bobl sydd yn cyflawni hunanladdiad yng Ngwynedd ddim yn hysbys i'r gwasanaethau iechyd meddwl. Mynegwyd pryder am hyn gan nodi dylid blaenoriaethu mynd i'r afael ar hyn fel rhan o'r gwaith ataliol. Llongyfarchwyd y Cabinet am basio'r Strategaeth Atal Hunanladdiad yn ddiweddar a gobeithiwyd bydd cyfeiriad at hwn yn cael ei ychwanegu at yr adroddiad.

Nodwyd y dylai'r Adran Dai ac Addysg gydweithio ar yr asesiad yma a defnyddio'r wybodaeth sydd wedi ei amlinellu er mwyn cynorthwyo eu strategaethau a chynlluniau. Cytunwyd bod yr asesiad yn adlewyrchu'r problemau mewn modd hygyrch a dylid gweld yr asesiad yn cael ei integreiddio i ddylanwadu ar y polisïau sydd ar waith ar draws adrannau'r Cyngor. Mynegwyd anfonlonrwydd bod ysgolion ar draws y sir yn cau a phwysleisiwyd pwysigrwydd plant ar gyfer dyfodol y sir. Cydnabuwyd bod hyn yn rhan allweddol o'r gwaith ataliol a sicrhawyd bod gwaith yn mynd rhagddo i fuddsoddi yn y dyfodol. Pwysleisiwyd yr angen i edrych ar yr asesiad anghenion gofal yn ei gyfanrwydd er mwyn ceisio hybu darpariaeth drawsadrannol.

7. ADRODDIAD BLYNYDDOL AR Y WEITHDREFN CWYNION, YMHOLIADAU A DIOLCHIADAU'R ADRAN PLANT A CHEFNOGI TEULUOEDD AC ADRAN OEDOLION IECHYD A LLESIANT AR GYFER 2025-26

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Oedolion Iechyd a Llesiant a'r Aelod Cabinet dros Blant a Chefnogi Teuluoedd. Nodwyd ei fod yn adroddiad statudol, blynyddol, yn unol â Rheoliadau Gweithdrefn Gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol

a'r Rheoliadau Gweithdrefn Sylwadau. Pwysleisiwyd pwysigrwydd yr adroddiad hon i gyfleu'r modd mae'r Cyngor yn ymchwilio ac yn ymdrin â chwynion o fewn yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd a'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant. Sicrhawyd bod y Cyngor yn cymryd cwynion ac ymholiadau o ddifri ac yn gweithredu arnynt yn effeithiol. Adroddwyd bod yr adran wedi meithrin diwylliant agored wrth groesawu adborth neu gwynion, bod yr adrannau yn dysgu o hyn ac yn llwyddo i ddatrys y cwynion a'r problemau ar lefelau lleol, cyn i achosion gynyddu. Cydnabuwyd bod heriau yn parhau o ran capasiti a'r galw cynyddol ar y gwasanaethau, ond hyderwyd bod lefelau'r cwynion a'r diffyg ymchwiliadau gan yr Ombwdsman yn adlewyrchu'r ffaith bod y ddwy adran yn rhagweithiol ac yn ymatebol i gwynion ac ymholiadau yn syth a bod gwelliant parhaus yn flaenoriaeth.

Rhoddwyd trosolwg o'r strwythur staff ymatebol o ran gweithdrefnau Sylwadau a Chwynion yr Adrannau, gan nodi fod swyddogion Gofal Cwsmer yr adrannau wedi eu lleoli o dan reolaeth y Penaethiaid Cynorthwyol Diogelu a Sicrwydd Ansawdd. Darparwyd gwybodaeth ar y nifer o gwynion a dderbyniwyd gan yr adrannau yn ystod y flwyddyn, a'r rhesymau drostynt ynghyd a datrysiadau.

Rhoddwyd cyfle i Aelodau mynegi sylwadau a gofyn cwestiynau;

Canmolwyd y ganmolïaeth sydd i weld yn yr adroddiad hwn a diolchwyd i'r staff am eu gwaith wrth ymdrin â chwynion mewn maes mor anodd a sensitif. Diolchwyd i holl staff yr adrannau yma, gan gydnabod nad yw'r cyfnod diweddar wedi bod yn hawdd gweithio yn yr adran. Canmolwyd y gofalfwyr yn y cartrefi gofal a chartrefi preswyl a mynegwyd balchder yn y nifer o ddiolchiadau sydd i weld yn yr adroddiad. Ymfalchiwyd bod llawer o'r gofal yn did trwy gyfrwng y Gymraeg, sydd yn galonogol i weld.

Wrth gyfeirio at y nifer o ymholiadau a chwynion anffurfiol, cydnabuwyd bod nifer o rhain yn cael eu datrys yn syth heb i bobl orfod mynd ymlaen i gyflwyno cwyn ffurfiol. Holwyd os oes cofnod o rhain yn cael eu cadw fel ymarfer da er mwyn adnabod themâu petaent yn codi? Cadarnhawyd bod y trefniadau statudol yn ceisio annog adrannau i ddelio efo cwynion ac ymholiadau anffurfiol dros y ffon er mwyn ceisio lleihau llwyth gwaith a sicrhau bod cwynion yn cael eu datrys yn brydlon ac effeithlon. Er hyn, cadarnhawyd bod ymholiadau anffurfiol yn cael eu cofnodi er mwyn ceisio adnabod unrhyw batrymau sydd yn codi. Nodwyd bod swyddogion yna yn adrodd ar hyn yn chwarterol i bob adran, a chaiff hyn ei drafod yn y cyfarfodydd Tîm Rheoli yn rheolaidd i weld os oes na themâu yn codi. Mynegwyd awydd i Aelodau'r Pwyllgor weld y cwynion anffurfiol sydd yn cael eu cofnodi er mwyn cael blas o'r hyn sydd yn codi a deall unrhyw batrymau sydd yn codi hefyd.

Wrth gyfeirio at yr atodiad sydd yn cynnwys yr enghreifftiau o gwynion, holwyd sut mae'r adran yn dehongli'r gwersi sydd i'w dysgu o'r cwynion, a pham bod rhai achosion penodol wedi eu nodi heb wers i'w dysgu? Holwyd sut mae'r adran yn edrych tu hwnt i'r achos unigol sydd wedi ei nodi ac yn ystyried unrhyw newidiadau systemau? Cadarnhawyd bod hyn yn cael ei nodi oherwydd nad oes dim byd penodol i'w nodi neu efallai nad oes dim byd pendant i roi ar waith yn sgil y cwyn sydd wedi codi. Sicrhawyd bod pawb yn derbyn adborth yn sgil y cwyn sydd yn codi, a bod ymdrechion yn ceisio sicrhau nad oes cwyn o'r fath yn codi eto. Sicrhawyd bod y gwasanaeth yn

ceisio cydweithio efo defnyddwyr gwasanaeth i osgoi uchafu cwynion ac i wella gwasanaethau pob tro.

Holwyd pa mor hyderus yw'r adran bod trigolion yn hapus gyda'r ddarpariaeth gwasanaeth a bod y gwasanaethau yn cyfarch anghenion pobl Gwynedd? Gofynnwyd pa mor hyderus yw'r adran bod y nifer isel o gwynion yn adlewyrchiad teg o'r sefyllfa, yn hytrach na bod trigolion ddim yn ymwybodol o'r prosesau cywir o sut i godi cwyn? Cyfaddefwyd bod hwn yn gwestiwn anodd i ateb o ran ei natur, oherwydd nad yw'n bosib deall yn llwyr y rheswm dros y nifer isel o gwynion. Mynegwyd ei fod yn galonogol, ar un llaw, nad oes lawer o gwynion yn dod i sylw, ond cydnabuwyd bod heriau a rhwystrau yn parhau ac nid yw'n bosib cadarnhau bod pob trigolyn yn hapus bob amser efo'r gofal darparwyd gan y Cyngor. Sicrhawyd bod yr adrannau yn parhau i hyrwyddo'r broses cwynion ac ymholiadau ac yn annog trigolion i leisio barn a chydweithio efo'r adran i wella darpariaeth. Mynegodd Aelod bod lle i Gynghorwyr rymuso trigolion i gysylltu â'r adran a chodi cwyn ac i ddiolch lle fo'n briodol er mwyn cael gwell syniad o'r gwasanaethau sy'n cael ei darparu gan y Cyngor.

Gofynnwyd pa mor aml mae cwyn, neu gyfres o gwynion, am ddarparwr neu wasanaeth penodol yn arwain at gamau ehangach, megis adolygiad neu monitro ychwanegol, yn hytrach na chael ei ystyried fel cwyn unigol. Cydnabuwyd bod cwynion yn cael eu cyflwyno gan unigolion am eu profiad personol nhw, a'u anfodlonrwydd gyda'r gwasanaeth sydd wedi ei ddarparu. Cadarnhawyd bod y swyddog cyfathrebu yn cydweithio yn agos iawn efo'r adran, ac yn tynnu sylw gwasanaethau ehangach pe bai yn addas i wneud hynny. Sicrhawyd bod unrhyw faterion diogelu yn cael eu cyfeirio at y Swyddogion dynodedig a'r Swyddog Monitro a bydd yn arwain at yr adran yn agor mater diogelu ynghylch y darpariaeth penodol. Nodwyd bod patrymau a themâu yn cael eu monitro ac yn bwydo mewn i hyn, wrth i swyddogion adnabod achosion lle mae darpariaeth gofal wedi methu. Sicrhawyd bydd archwiliad yn cael ei gynnal, a bydd yr achos yn cael ei uchafu yn briodol. Bydd gwelliannau yn cael eu hystyried ynghyd a'r cwyn unigol.

Bu trafodaeth ynghylch yr argymhellion gan y Grŵp Tasg a Gorffen Cwynion Gwasanaethau Cymdeithasol.

Wrth gyfeirio at argymhelliad (a) gofynnwyd a wnaeth yr Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd a'r Aelod Cabinet Oedolion lechyd a Llesiant ohebu gyda Llywodraeth Cymru er mwyn datgan pryder nad yw canllawiau ymdrin â chwynion wedi eu diweddaru ers 2014. Derbyniwyd bod gwaith wedi cychwyn ar hyn gan Swyddogion Gofal Cwsmer trwy'r All Wales Complaints Officers Group a chroesawyd hyn. Er hyn, mynegwyd awydd i'r Aelodau Cabinet lythyru'r Llywodraeth yn unol â'r argymhelliad gwreiddiol er mwyn uchafu llais Aelodau'r pwyllgor. Sicrhaodd yr Aelodau Cabinet byddent yn ysgrifennu llythyr i'r Llywodraeth yn uchafu'r mater ac yn gofyn am ddiweddariad.

Mynegodd Aelod rwystredigaeth am gynnwys yr adroddiad wrth gyfeirio at argymhelliad 15.8 (d). Nodwyd nad yw'r ateb yn cyfarch yr angen i ofalwyr gyflwyno cwynion ar ran defnyddwyr gwasanaeth, a bod angen mwy o sylw i gyfarch hwn. Derbyniwyd y sylw a sicrhawyd bydd yr adrannau yn ail ystyried y pwynt ac yn dod 'nôl at y Cynghorydd.

Mynegodd Aelod bryder am y ffaith bod diffyg capasiti o fewn swyddogaeth y Swyddog Gofal Cwsmer Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd, a bod y nifer sylweddol o geisiadau gwybodaeth swmpus a dderbynnir yn golygu na fu'n bosibl ychwanegu unrhyw beth newydd i'r cynllun gwaith. Gofynnwyd sut gellir lleihau'r pwysau gwaith ac os oes modd ariannu swydd gofal cwsmer arall fel modd o gynyddu capasiti i ddelio efo hyn? Adroddwyd y byddai ystyriaeth yn caei ei roi i hyn.

PENDERFYNIAD

- 1. Derbyn a nodi'r adroddiad gan nodi'r awydd i'r Aelod Cabinet perthnasol weithredu ar yr argymhellion a gafwyd yn y Grŵp Tasg a Gorffen Cwynion gan roi diweddariad i'r pwyllgor.**
- 2. Gofyn i'r Aelodau Cabinet ystyried a oes modd rhoi adnoddau ychwanegol i leihau llwyth gwaith swyddogion gofal cwsmer.**

8. CYFARFODYDD HERIO PERFFORMIAD

Bu trafodaeth ynghylch enwebu dau gynrychiolydd o'r Pwyllgor Craffu Gofal i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad mewnol y Cyngor ym maes Tai ac Eiddo, yn unol ag argymhelliad y Fforwm Craffu. Nodwyd bod y cyfarfodydd herio perfformiad yn cael eu cynnal pedair gwaith y flwyddyn, a bydd disgwyl i aelodau'r pwyllgor fynychu'r cyfarfod gwrandao ar y drafodaeth ac adrodd nôl i aelodau'r pwyllgor.

PENDERFYNIAD

Penderfynwyd enwebu y 2 cynrychiolydd canlynol i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad tai ac eiddo.

- 1. Y Cynghorydd Geraint Wyn Parry**
- 2. Y Cynghorydd Jina Gwyrfaï**